

Comm. 172, 1. 377, 18.

पुरुषनाय (पु० + नाय) m. Menschenführer, Fürst KĀND. UP. 8, 8, 8.

पुरुषनिष्क्रयणा s. u. निष्क्रयणा.

पुरुषैति (पुरु० सति Padap.) m. N. pr. eines Mannes RV. 1, 112, 28. 8, 58, 3. PAÑĀV. Br. 13, 7, 12.

पुरुषपरीक्षा (पु० + प०) f. Menschenprüfung, Titel einer Sammlung moralischer Erzählungen, GILD. Bibl. 375. HALL in der Einl. zu VĀSAV. 24. BENFAY, PAÑĀT. I, 38.

पुरुषपाडरीक (पु० + पु०) m. N. pr. des 6ten schwarzen Vāsudeva bei den Ġaina H. 696.

पुरुषपुर (पु० + पुर) n. N. pr. der Hauptstadt von Gāndhāra, das heutige Pēschāver (پشاور) HIOUEN-TSANG I, 104. LIA. II, 859. REINAUD, Mémoire sur l'Inde 106 fg. WASSILJEV 215. 221.

पुरुषमात्रं (पु० + मा०) adj. manngross ÇAT. Br. 13, 8, 2, 19. KĀTJ. ÇA. 21, 3, 28. पुरुषमात्रेण विर्ममिती TS. 5, 2, 5, 1.

पुरुषमानिन् (पु० + मा०) sich für einen Mann —, einen Helden haltend MBh. 5, 6094.

पुरुषमुख (पु० + मुख) adj. ein Menschengesicht habend KAUC. 104.

पुरुषमर्गं (पु० + मर्ग) m. nach MAHON. = पुंमर्ग VS. 24, 35.

पुरुषमेधं (पु० + मेध) m. 1) Menschenopfer ÇAT. Br. 13, 6, 1, 1. fgg. पदस्मिन्मेध्यान्पुरुषानालभते तस्माद्देव पुरुषमेधः ३, 1. KĀTJ. ÇA. 21, 1, 1. 2, 13. SHARV. Br. 4, 8. ÇĀÑKH. ÇA. 16, 10, 1. fgg. MBh. 1, 3773. KARṢĪS. 46, 238. BHĪG. P. 5, 26, 31. 9, 7, 20. — 2) N. pr. des angeblichen Verfassers von VS. 20, 30. wohl fehlerhaft für पुरुमेध.

पुरुषरत्नम् (पु० + र०) n. ein menschenartiger Dämon KAUC. 95.

पुरुषराज्ञं (पु० + राज) m. ein menschlicher König TS. 5, 5, 22, 1.

1. पुरुषरूप (पु० + रूप) n. Menschengestalt ĀIT. Br. 7, 15. ÇĀÑKH. ÇA. 15, 18, 38.

2. पुरुषरूपं (wie eben) adj. menschengestaltig ÇAT. Br. 14, 6, 21, 3. KAUC. 95.

पुरुषरूपक (wie eben) adj. dass. ĀIT. Br. 7, 2.

पुरुषरौषण (पु० + रौ०) adj. Menschen verletzend AV. 3, 21, 9.

पुरुषरथिन् (पु० + रथि०) adj. dass. KAUC. 58.

पुरुषत्रयं (पु० + वध) m. Menschenmord AV. 12, 5, 14.

पुरुषवत् (von पुरुष) adj. von Leuten begleitet ÇAT. Br. 2, 3, 4, 33. 5, 2, 5, 1.

पुरुषवाचं (पु० + वाच्) adj. menschliche Stimmen redend VS. 24, 33.

TS. 5, 5, 12, 1. ÇAT. Br. 14, 9, 2, 3.

पुरुषवाक् (पु० + वाक्) m. Vishṇu's Reitthier, Bein. Garuḍa's BHĪG. P. 5, 24, 29.

पुरुषवाक्म् (पु० + वाक्म् absol. von वक्) adv. so dass Menschen ziehen P. 3, 4, 43. वक्ति er fährt von Menschen gezogen Sch.

पुरुषविध (पु० + विधा) adj. menschenartig Nir. 7, 6. ÇAT. Br. 6, 7, 2, 3. 10, 6, 1, 11. 14, 4, 2, 1. TAITT. UP. 2, 2, 3. Davon nom. abstr. ०त्ता f. ebend.

पुरुषव्याघ्रं (पु० + व्याघ्र) m. 1) Menschen-Tiger, wohl Bez. eines dämonischen Wesens VS. 30, 8. ÇAT. Br. 13, 2, 4, 2. — 2) ein Tiger unter den Menschen, ein aussergewöhnlicher Mensch MBh. 1, 2258. 5, 7057. R. GORR. 2, 112, 19. 3, 59, 19. — 3) Geier H. c. 193.

पुरुषव्रत (पु० + व्रत) n. N. eines Sāman Ind. St. 3, 223, a. ०व्रत-मेकानुगानम् desgl. ebend.

पुरुषशिरोम् (पु० + शि०) n. Menschenhaupt KĀTJ. ÇA. 17, 5, 14.

पुरुषशीर्षं (पु० + शी०) n. dass. ÇAT. Br. 7, 1, 2, 44. 5, 2, 13. KĀTJ. 20, 8. TS. 5, 1, 8, 1. 2, 9, 2. 5, 2, 3. 6, 9, 2.

पुरुषशीर्षक (wie eben) Bez. eines best. Diebswerkzeuges DAÇAK. 71, 1.

पुरुषसिंह (पु० + सिंह) m. halb Mensch, halb Löwe, N. des 5ten schwarzen Vāsudeva bei den Ġaina H. 696. — Vgl. पुरुषकेशरिन्.

पुरुषसूक्त (पु० + सूक्त) n. das Puruṣa-Lied, Bez. von RV. 10, 90, wo das Urindviduum geschildert wird, COLEBR. Misc. Ess. I, 309. Ind. St. 2, 24. NARASIMHA-P. in Verz. d. Oxf. H. 83, a, 33. BHAVISHJOTTARA-P. in Z. d. d. m. G. 5, 96. पुरुषसूक्तापनिषद् Ind. St. 1, 250.

पुरुषासक (von पुरुष + अंस) m. N. pr. eines Lehrers gaṇa शौनकादि zu P. 4, 3, 106. — Vgl. पुरुषासकिन्.

पुरुषाज्ञान s. u. अज्ञान.

पुरुषाद् (पु० + 2. अद्) adj. Menschen verzehrend Nir. 2, 6. RV. 10. 27, 22. AV. 12, 1, 49.

पुरुषाद् (पु० + अद् oder अद्) adj. (f. ई) subst. Menschen essend, Menschenfresser, ein Rakshas: सन्नानि MBh. 1, 2513. 3, 388. R. 1, 27, 12 (28, 11 GORR.) 3, 5, 19. MBh. 1, 2257. 6708. BHĪG. P. 5, 26, 13. 31. 9, 9, 34. 10, 22. pl. Bez. bestimmter Kannibalen im Osten von Madhjadeça VARĀH. BH. S. 14, 6. 4, 22 haben die meisten Hdschr. gleichfalls पु०, eine aber पौ०; da das Metrum eine Länge verlangt, so wird पु० zu lesen sein.

पुरुषाद्क (पु० + अद्क) adj. subst. dass. Hip. 2, 30. 34. 37. BAUMAN. 3, 28. MBh. 3, 564. R. GORR. 1, 14, 39. 4, 10, 8. MBh. 14, 1703. R. GORR. 1, 31, 6. 70, 38. 2, 110, 29. pl. Bez. bestimmter Kannibalen MĀRK. P. 58, 13.

पुरुषादत्त (von पुरुषाद्) n. der Zustand eines Menschenfressers, eines Rakshas MBh. 13, 326.

पुरुषाद्य (पु० + 2. आद्य) m. Bein. Ādinātha's bei den Ġaina DHANĀĠAJA im ÇKDa. Rshabha's, des ersten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpinī, DHAR. bei WILS. Bein. Vishṇu's ÇKDa. WILS.

1. पुरुषात्तर (पु० + अत्तर) n. eine andere, folgende Generation: कालेन क्वात्समासाद्य पुरुषात्पुरुषात्तरम् MĀRK. P. 118, 31.

2. पुरुषात्तर (wie eben) m. (sc. संधि) Bez. einer Art von Bündniss, bei dem stipulirt wird, dass ausgesuchte Kämpfer von beiden Seiten die Sache des Einen in Ordnung bringen, KĀM. NITRIS. 9, 2. 13 = Hir. IV, 105. 116.

पुरुषात्तरात्मन् (पु० + अत्त०) m. Seele Ind. St. 1, 427.

पुरुषाय् (von पुरुष), ०पते stoh als Mann gebaren: कृत्वा जित्वा च मध्वन्यः कश्चित्पुरुषायते । अकर्ता ह्येव भवति कर्ता ह्येव करोति तत् ॥ MBh. 12, 8102. स्त्रीणां समलं पुरुषायमाणाः HARIV. 8433. पुरुषायित 1) adj. sich als Mann benehmend, die Rolle des Mannes übernehmend; davon nom. abstr. ०त्व n. Schol. zu AMAR. 3. — 2) n. das Benehmen nach Art eines Mannes KUYALAJ. 174, a.

पुरुषायणा (पु० + अयन) adj. f. आ zur Seele gehend, sich mit der Seele vereinigend PRAÇNOP. 6, 5.

पुरुषायुषं (पु० + आयुस्) n. Menschenalter, die Dauer eines Menschenlebens P. 5, 4, 77. RAÇH. 1, 68. BHATṬ. 4, 20.

पुरुषार्थ (पु० + अर्थ) m. 1) die Angelegenheit —, das Ziel des Menschen, — der Seele M. 7, 100. PRAE. 27, 19. धर्मार्थकाममोक्षाश्च पुरुषार्था